

Selmân-ı Fârisî

Ehl-i beytten sayılan İranlı sahâbî.

Eshâb-ı kirâmdan olan Selmân-ı Fârisî hazretleri, İslâmiyeti bulmasını ve ebedî saâdete kavuşmasını şöyle anlatmıştır:

Ben İran'ın, İsfehan şehrinin Cey köyündenim. Babam köyün en zengini olup, arazimiz ve malımız çoktu. Babamın tek çocuğu idim. Beni herkesten çok severdi. Bunun için benim üzerime titrerdi. Evden çıkmama izin vermezdi.

Sâhibi sen olacaksın

Babam Mecûsî (ateşperest) olduğu için, Mecûsîliği de bana, evde, tam olarak öğretti. Evde devamlı bir ateş yanar, biz ona tapar, secde ederdik. Babamın malı ve mülkü çok olduğu için, beni bir ara dışarıya çıkardı ve dedi ki:

- Yavrum, ben öldüğüm zaman, bu malların sâhibi sen olacaksın. Onun için, git, mallarını ve arazilerini tanı!

Bir gün tarlalara bakmaya gittiğimde, bir Hıristiyan kilisesine rastladım. Onların seslerini işittim. Gidip baktım ki, içerde ibâdet ediyorlar. Ben, daha önce öyle bir şey görmediğim için, çok hayret ettim. Zîrâ bizlerin ibâdeti bir miktar ateş yakıp, ona secde etmektir.

Fakat onlar, görünmeyen bir Allaha ibâdet ediyorlardı. Kendi kendime, "Vallahi bunların dîni haktır ve bizimkisi bâtıldır" dedim. Onun için akşama kadar onları seyrettim. Tarlalarımıza da gitmedim, akşam oldu. Kilisedekilere dedim ki:

- Bu dînin aslı, merkezi nerededir?
- Bu dînin aslı, merkezi Şam'dadır.
- Peki, ben de Şam'a gitsem, beni de bu dîne kabûl ederler mi?
- Evet kabûl ederler.
- Sizlerden yakında Şam'a gidecek kimseler var mıdır?
- Bir müddet sonra bir kervanımız Şam'a gidecektir.

(İsfehan'daki bu Hıristiyanlar, İsfehan'a Şam'dan gelmişlerdi ve sayıları da az idi.)

Allaha îmân ediyorlar

Ben bunlarla meşgul olurken, vakit geç oldu. Babam benim dönmediğimi görünce, beni aramak için adam göndermiş. Beni aramışlar, bulamamışlar ve bulamadıklarını babama söylemişler. Tam bu sırada, ben de eve döndüm.

Babam dedi ki:

- Bu zamana kadar nerede kaldın? Seni aramadığımız yer kalmadı.
- Babacığım, ben bugün tarlaları dolaşmak için yola çıktım, fakat yolda karşıma bir Nasrânî kilisesi çıktı. Ben de içeri girdim. Baktım ki; görmedikleri ve herşeye hâkim ve kâdir olan bir Allaha îmân ediyorlar. Onların ibâdetlerine şaştım kaldım. Akşama kadar onları seyrettim. Anladım ki, onların dîni haktır.

- Yavrum, yanlış düşünüyorsun. Senin babalarının ve dedelerinin dîni, onların dîninden daha doğrudur. Onların dîni bozuktur. Sakın onlara aldanma, inanma!

- Hayır babacığım, onların dîni bizimkinden daha hayırlıdır ve onların dîni haktır. Bizimki (ateşperestlik) ise bâtıldır.

Babam bu sözüme çok kızdı ve beni el ve ayaklarımdan başlayıp eve hapsetti.

Babam beni, “Nasrânîlik haktır” dediğim için, elimi, ayağımı bağlamış ve eve hapsetmişti. Ben daha önce kilisedeki Hıristiyan rahiplere; bu dînin aslının nerede olduğunu sormuştum. Onlar da şam’da olduğunu söylemişlerdi. Ben evde hapis iken, devamlı şam’a gidecek olan kervanı beklerdim.

Şam’a gittim

Nihâyet Hıristiyan rahipler, şam’a gidecek kervanı hazırlamışlardı. Bunu haber alınca, iplerimi çözüp kaçtım ve kervanın bulunduğu yere gittim. Kervandakilere, buralarda duramayacağımı söyleyerek, o kervanla şam’a gittim.

Şam’da Hıristiyan dîninin en büyük âlimini sordum. Bana bir âlimi ta’rif ettiler. Onun yanına giderek, durumu anlattım. Onun yanında kalmak istediğimi, ona hizmet edeceğimi söyleyip, ondan, bana Nasrânîliği öğretmesini, Allahü teâlâyı tanıtmasını rica ettim. O da kabûl etti.

Fakat sonradan, onun kötü kimse olduğunu anladım. Çünkü Hıristiyanların fakirlere vermesi için getirdikleri altın ve gümüş sadakaları, kendine alır, fakirlere vermezdi. Böylece şahsına yedi küp altın ve gümüş biriktirmişti. Fakat bunu benden başka kimse bilmezdi.

Bir müddet sonra o âlim vefât etti. Nasrânîler onu defnetmek için toplandılar. Onlara dedim ki:

- Neden buna bu kadar hürmet ediyorsunuz? O hürmete lâıyk bir insan değildir.
- Sen bunu nereden çıkarıyorsun?

Ben de biriktirdiği altınların yerini bildiğim için, onlara gösterdim.

Nasrânîler yedi küp altını ve gümüşü çıkardılar ve “Bu, defin ve techîze lâıyk bir kimse değildir” dediler ve bir yere atıp üzerini taşla kapattılar.

Sizi çok sevdim

Sonra onun yerine başka bir âlim geçti. Çok âlim, zâhid bir kimse idi. Dünyaya hiç ehemmiyet vermezdi. Gece-gündüz hep ibâdet ederdi. Onu çok sevdim ve uzun zaman yanında kaldım. Onun ve kilisenin hizmetini yapar ve onunla ibâdet ederdim. Vefât zamany geldi ve ona sordum:

- Ey benim efendim, uzun zamandan beri yanınızdayım ve sizi çok sevdim. Çünkü siz, dînin emirlerine itâat ediyorsunuz ve men ettiklerinden kaçınıyorsunuz. Siz vefât ettiğiniz zaman, ben ne yapayım? Bana ne tavsiye edersiniz?

- Oğlum, Şam’da insanları ıslâh edecek bir kimse yoktur. Kime gitsen seni ifsâd ederler. Fakat Musul’da bir zât vardır. Ona gitmeni tavsiye ederim.

Ben de “Peki efendim” dedim ve o zât vefât edince, Şam’dan Musul’a gittim.

Onun ta'rif ettiği zâtı bulup, başımdan geçenleri anlattım. Beni hizmetine kabûl etti.

O da diğer zât gibi çok kıymetli, zâhid, âbid bir kimse idi. Onun vefât zamanı, aynı soruları ona da sordum. O da bana Nusaybin'de bir zâtı tavsiye etti.

Musul'da hizmet ettiğim zât da vefât ettikten sonra derhal Nusaybin'e gittim. Bahsedilen kimseyi bulup, yanında kalmak istediğimi söyledim. İsteğimi kabûl etti ve bir müddet de onun hizmetinde bulundum. Bu zâta da vefât etmek üzere iken, beni başka birine göndermesini söyledim. Bu sefer bana Amuriye'deki bir Rum şehrinde bulunan başka bir kimseyi ta'rif etti.

Gelmesi yakındır

Vefâtından sonra da oraya gittim. Ta'rif edilen bu son şahsı da bulup, hizmetine girdim. Uzun bir zaman da onun yanında kaldım. Artık onun da vefâtı yaklaşmıştı. Ona da beni birine havâle etmesini ricâ edince, dedi ki:
- Vallahi şimdi böyle bir kimse bilmiyorum. Fakat âhir zaman Peygamberinin gelmesi yaklaştı. O, Araplar arasından çıkacak, vatanından hicret edip, taşlık içinde hurması çok bir şehre yerleşecek. Alâmetleri şunlardır: Hediye kabul eder, sadakayı kabûl etmez, iki omuzu arasında nübüvvet mührü vardır...

Böylece alâmetlerini saydı. Yanında bulunduğum bu zât da vefât edince, onun tavsiyesi üzerine, Arap diyârına gitmeye hazırlandım. Amuriye'de çalışıp, birkaç öküz ile bir miktar koyun sâhibi olmuştum. Benî Kelb kabîlesinden bir kâfile Arap beldesine gitmek üzere idi. Onlara dedim ki:
- Bu sığırlar ve koyunlar sizin olsun, beni Arap vilâyetine götürün. Kabûl edip beni kâfilelerine aldılar. Vâdiyül Kurâ denilen yere gelince, bana ihânet edip, "Köledir" diyerek beni bir Yahûdiye sattılar.

Yahûdînin bulunduğu yerde hurma bahçeleri gördüm. "Âhir zaman Peygamberinin hicret edeceği yer, herhalde burasıdır" diye düşündüm. Fakat kalbim oraya ısınmadı. Bir müddet Yahûdînin hizmetinde kaldım.

Sonra beni köle olarak amcasının oğluna sattı. O da alıp Medîne'ye getirdi. Medîne'ye varınca, sanki bu beldeyi önceden görmüş gibiydim. Hemen ısındım. Artık günlerim Medîne'de geçiyor, beni satın alan Yahûdînin bağında, bahçesinde çalışıp, ona hizmetçilik yapıyordum. Bir taraftan da asıl maksadıma kavuşma arzusuyla bekliyordum.

Peygamber olduğunu söylüyor

Bir gün beni satın alan Yahûdînin bahçesinde, bir hurma ağacı üzerinde çalışıyordum. Sâhibim, yanında biri ile bir ağaç altında oturup konuşmakta idi. Bir ara o kimse dedi ki:

- Mekke'den bir kimse geldi. Peygamber olduğunu söylüyor.

Ben bu sözleri işitince, kendimden geçip az kalsın ağaçtan yere düşüyordum. Hemen aşağı inip, o şahsa dedim ki:

- Ne diyorsun?

Sâhibim bana bir tokat vurdu ve dedi ki:

- Senin nene lâzım ki soruyorsun, sen işine bak!

Âhir zaman Peygamberinin geldiğini işittiğim gün, akşam olunca, bir miktar hurma alıp, hemen Kubâ'ya vardım. Resûlullahın yanına girip dedim ki:
- Sen sâlih bir kimsesin, yanında fakirler vardır. Bu hurmaları sadaka getirdim.

Resûlullah, yanında bulunan Eshâba buyurdu ki
- Geliniz, hurma yiyiniz!

Onlar da yediler. Kendisi aslâ yemedi. Kendi kendime, "İşte, birinci alâmet budur. Sadaka kabûl etmiyor" dedim.

Bu hurmalar hediyedir
Eve döndüm. Bir miktar hurma daha aldım ve Resûlullaha getirip dedim ki:
- Bu hurmalar hediyedir.

Bu defa yanındaki Eshâbı ile birlikte yediler. Kendi kendime, "İşte, ikinci âlamet budur" dedim.

Götürdüğüm hurma yirmibeş tane kadar idi. Hâlbuki yenen hurma çekirdekleri bin kadardı. Resûlullahın mu'cizesiyle hurma artmıştı. Kendi kendime, "Bir âlameti daha gördüm" dedim.

Resûlullahın yanına ikinci defa varışımda, bir cenâze defnediyorlardı. Nübüvvet mührünü görmeyi arzu ettiğim için yanına yaklaştım. Benim murâdımı anlayıp, gömleğini kaldırdı. Mübârek sırtı açılınca, Nübüvvet mührünü görür görmez, varıp öptüm ve ağladım. O anda Kelime-i Şehâdeti söyleyerek Müslüman oldum.

Sonra da Resûlullah efendimize, uzun yıllardan beri başımdan geçen hâdiseleri bir bir anlattım. Hâlîme taaccüb edip, bunu Eshâb-ı kirâma da anlatmamı emir buyurdu. Eshâb-ı kirâm toplandı, ben de başımdan geçenleri bir bir anlattım.

Selmân-ı Fârisî hazretleri îmân ettiği zaman, Arap lisanını bilmediği için tercüman istemişti. Gelen Yahûdî tercüman, Selmân-ı Fârisî'nin Peygamberimizi methetmesini aksi şekilde söylüyordu. O esnâda Cebrâil aleyhisselâm gelip, Selmân'ın sözlerini doğru olarak Resûlullaha bildirdi.

Durumu Yahûdî de anlayınca, Kelime-i şehâdet getirerek Müslüman oldu.

Selmân-ı Fârisî hazretleri, Müslüman olduktan sonra, köleliği bir müddet daha devam etti. Peygamber efendimiz buyurdu ki:
- Yâ Selmân! Kendini kölelikten kurtar!

Bunun üzerine, sâhibine gidip, azâd olmak istediğini söyledi.
Kardeşinize yardım ediniz!

Yahûdî, hurma verecek duruma gelmiş üçyüz fidan getirmesi ve kırk ukiye altın (o zamanki ölçüye göre belli bir miktar altın) vermesi şartıyla kabûl etti.

Bunu Resûlullaha haber verdi. Resûlullah Eshâbına buyurdu ki:

- Kardeşinize yardım ediniz!

Onun için üçyüz hurma fidanı topladılar. Resûlullah efendimiz, “Bunların çukurlarını hazır edip, tamam olunca bana haber veriniz” buyurdu. Çukurları hazırlayıp haber verince, Resûlullah efendimiz teşrif edip, kendi eliyle o fidanları dikti. Bir tanesini de Hazret-i Ömer dikmişti. Hazret-i Ömer’in dikti hariç, hepsi, Allahü teâlânın izni ile, o sene hurma verdi. O bir taneyi de söküp, kendi mübârek eli ile yeniden dikti ve diktiği anda hurma verdi.

Selmân-ı Fârisî anlatır: “Bir gün bir zât beni arıyor ve, “Efendisi ile hürriyetine kavuşmak için belli miktarda anlaşılan köle Selmân-ı Fârisî nerededir?” diye soruyordu.

Beni buldu ve elindeki yumurta büyüklüğündeki altını bana verdi. Ben de Peygamber efendimize gittim ve durumu arzettim.

Borcunu öde!

Resûlullah efendimiz bana, “Bu altını al, borcunu öde!” buyurdu. Bunun üzerine ben, “Yâ Resûlallah, bu altın Yahûdînin istediği ağırlıkta değil” diye arzettim. Resûlullah efendimiz, o altını alıp, mübârek dilinin üzerine sürdü ve sonra buyurdu ki:

- Al bunu! Allahü teâlânın izniyle bu senin borcunu edâ eder.

Daha sonra, Allah hakkı için o altını tarttım, tam istenilen miktarda geldi. Götürüp onu da sâhibime verdim. Böylece kölelikten kurtuldum.” Bundan sonra azâd olan Selmân-ı Fârisî hazretleri, Ehl-i soffa arasına katıldı.

Uzak diyarlardan geldiği için, Eshâb-ı kirâmdan biriyle kardeşlik kurması emir buyurulunca, Hazret-i Ebüdderdâ ile kardeş oldu. Hendek savaşından itibaren bütün gazâlara katıldı. Bedir ve Uhud savaşından sonra, Medîne üzerine üçüncü defa yürüyen müşriklere karşı, nasıl bir savunma yapılması gerektiği istişâre ediliyordu.

Bütün müşriklerin birleşerek hücum ettiği bu savaşta, Selmân-ı Fârisî hazretleri, Resûlullaha hendek kazmak suretiyle savunma yapmayı söyledi. Onun bu teklifi kabûl edilip, hendek kazıldı. Bu sebeple bu savaşa, Hendek savaşı denildi.

Selmân-ı Fârisî, içlerinde Amr bin Avf, Huzeyfe bin Yemân, Nu'mân bin Mukarrin ile Ensârdan altı kişinin bulunduğu bir grupta beraber bulunuyordu. Kendisi güçlü ve kuvvetli bir zât idi. Hendek kazma işinde gayet mâhir ve becerikli idi. Yalnız başına on kişinin kazdığı yeri kazandı. Câbir bin Abdullah hazretleri buyurmuştur ki:

- Selmân'ın kendisine ayrılan beş arşın uzunluğunda, beş arşın derinliğinde yeri, vaktinde kazıp bitirdiğini gördüm.

Hendek savaşındaki gayret ve hizmetinden dolayı Selmân-ı Fârisî'ye Peygamberimiz “Selmân-ül hayr (hayırlı Selmân)” buyurdu.

Bizden fazla kalırdı

Selmân-y Fârisî hazretleri hanımı ile de gâyet zâhidâne bir hayat sürdürdüler.

Eshâb-ı Soffa içerisinde Resûl aleyhisselâmın önünde, İslâm ilimlerini öğreniyordu.

Selmân hazretleri senelerce fakirlik ve kölelik içerisinde çektiği sıkıntıları, vahiy pınarının berrak sularından, kana kana içip gideriyordu. Ehl-i Soffa içerisinde Resûl aleyhisselâma en yakın olan Selmân-ı Fârisî hazretleri idi. Hazret-i Âişe buyuruyor ki:

- Selmân-ı Fârisî geceleri uzun zaman Resûl aleyhisselâm ile beraber kalır ve sohbetinde bulunurdu. Neredeyse Resûlullahın yanında bizden fazla kalırdı.

Hazret-i Ebû Bekir devrinde Medîne'den ve Hazret-i Ebû Bekir'in sohbetinden bir an ayrılmayan Hazret-i Selmân, Hazret-i Ömer zamanında İran fethine katılmıştır. İslâm ordusunun büyük zaferlere kavuştuğu bu seferlerde, Selmân-ı Fârisî'nin çok büyük hizmetleri olmuştur. İranlılar hakkında büyük malûmat sâhibi idi. Çünkü kendisi İranlıydı.

İranlıları dîne da'vet etti

İranlıları kendi lisanlarıyla dîne da'vet ediyor, onlara İslâmiyeti anlatıyordu. İranlılar, savaşlarında fil kullanıyorlardı. Müslümanlar o zamana kadar fil görmedikleri için çok şaşırıyorlardı. Hazret-i Selmân fillerle nasıl çarpışılacağını ve nasıl öldürüleceğini İslâm askerlerine gösterdi.

İran'ın Medâyin şehri alınınca, Hazret-i Ömer, onu şehre vâli tayin etti. İlimi, basireti, vazifesindeki adâleti ve nezâketi ile Medâyin halkı tarafından çok sevilip sayıldı. Böylece İslâmiyet orada süratle yayıldı.

Selmân-ı Fârisî hazretleri, Hazret-i Ömer zamanında Medâyin vâlisi iken, maaşını aldığı anda, ondan hiçbir şey harcamaz, hepsini fakirlere dağıtırdı. Kendi el emeği ile geçinirdi. Topraktan tabak çanak yapar, üç dirheme satardı. Onun bir dirhemi ile bir daha tabak yapmak için malzeme alır, bir dirhemini sadaka verir, bir dirhemiyile de evinin ihtiyacı olan şeyleri alırdı.

Medâyin'de vâli iken, Şam'dan bir kimse geldi. Yanında bir çuval incir vardı. Selmân-ı Fârisî'yi tek bir hırka ile görünce, işçi zannetti ve dedi ki:
- Gel şunu taşı!

Hazret-i Selmân çuvalı yüklendi ve yürümeye başladı. Hazret-i Selmân'ı tanıyanlar, adama dediler ki:

- Sen ne yapıyorsun, bu vâlidir. Adam, Hazret-i Selmân'a dönüp özür diledi:
- Kusûrumu bağışlayınız, sizi tanıyamadım. Çuvalı sırtınızdan indirin.
- Hayır, niyet ettim gideceğin yere kadar götüreceğim.

Çuvalı adamın evine kadar götürdü. Hazret-i Selmân böylesine de tevâzu sâhibi idi.

Kâsım bin Muhammed'i yetiştirdi

Çok sâde bir hayat yaşayan Selmân-ı Fârisî hazretleri, Hazret-i Osman devrinde 655 senesinde hastalandı.

Kendisini ziyârete gelen Eshâb-ı kirâm nasîhat isteyince, onlara hasta olduğu hâlde, devamlı nasîhatte bulunuyordu. Bu hastalığı neticesinde Medâyin'de

vefât etti. Vefât ettiğinde ikiyüzelli yaşında bulunuyordu.

Selmân-ı Fârisî hazretleri, Peygamberimizden altmış civârında hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Bunlardan otuz kadarında Buhârî ve Müslim ittifak edip, kitaplarına almışlardır.

İlim öğretmeyi çok severdi. Çok âlim yetiştirmiştir. Ebû Hüreyre ondan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Tâbiînin büyüklerinden ve o zaman Medîne'de Fukahâ-i Seb'a denilen, yedi büyük âlimden biri olan Kâsım bin Muhammed de Selmân-ı Fârisî'nin talebelerindendir. Onun derslerinde ve sohbetlerinde kemâle gelmiştir.

Eshâb-ı kirâmın büyüklerinden olan Selmân-ı Fârisî hazretleri, gâyet az yerdî. Bir sofrada kendisine çok yemesi için ısrar edilince, Peygamber aleyhisselâmın kendisine, "İnsanların âhirette çok açlık çekecek olanları, dünyada doyuncaya kadar yemek yiyenlerdir" buyurduğunu haber verdi.

Kendim götüreceğim

Çok cömert olan Selmân-ı Fârisî hazretleri, günlük gelirinin çoğunu dağıtırdı ve el emeği ile geçinirdi. Fakirleri dâimâ doyurur, onlarla beraber yerdî. Kendisi çok ihtiyar olduğu hâlde, kendi işini kendi görürdü. Birşey taşırken elleri titredî. Halk etrafına toplanır, "Eşyalarını biz taşıyalım" deyince, onlara, "Hayır ben kendim götüreceğim" derdi. Hâlbuki emrinde çok kişi vardı.

Yaşlı hâline rağmen, her zaman ilim öğrenirdi. Bunun sebebini sorduklarında buyurdu ki:

- İlim çoktur, fakat ömür kısadır. O hâlde önce dinde zarûrî lâzım olan ilimleri öğren! Kalb ile beden hâli, kör ve topal bir kimsenin hâli gibidir. Kör bir ağacın altına gider, fakat onda meyve olduğunu göremez. Topal, ağaçtaki meyveyi görür fakat alamaz. İlâhî ni'metleri kalb bilmeli, inanmalı, beden de onunla âmil olmalı ki, âhiretteki sonsuz ni'metlere kavuşmak nasip olsun.

Çok ağlamasının sebebini sorduklarında buyurdu ki:

- Üç şey beni devamlı ağlatır: Birincisi, Resûl aleyhisselâmın vefâtı. Bu ayrılığa dayanamadım ve durmadan ağlıyorum. İkincisi, kabirden kalktığı zaman, hâlim ne olur bilmediğim için ağlıyorum. Üçüncüsü, Allahü teâlâ beni hesaba çektiği zaman, Cennetlik miyim, Cehennemlik miyim bilemiyorum. O zaman hâlim ne olur bilemiyorum, onun için ağlıyorum.

Selmân-ı Fârisî hazretleri birgün bir deve yükü nafaka satın aldı. Bir kimse onu gördü ve sordu:

- Yâ Selmân, bu kadar nafakayı ne yapacaksın? Bunu bitirecek kadar ömrün olduğunu biliyor musun?

Selmân hazretleri buyurdu ki:

- Nefs nafakasını aldığı zaman, insan rahat olur. Ondan sonra, nafaka ve başka birşey düşünmeden, Allahü teâlânın zikri ile meşgûl olabilir. İnsan nafakası tamam olunca, vesveselerden emin olur.

Selmân-ı Fârisî hazretleri, arkasından bir kimsenin yürüdüğünü gördüğü

zaman, “Bu hâl, sizin için hayırlı, fakat benim için fenadır” buyurur, hiç kimsenin, arkasından yürümesini istemezdi.

Kanâat etseydin!

Ebû Vâil diyor ki:

“Bir arkadaşımınla Selmân hazretlerinin ziyâretine gittim. Bize bir miktar arpa ekmeği ile biraz da tuz getirdi. Arkadaşım dedi ki:

- Şu tuzun yanında biraz da sağter (kekik gibi bir ot) olsaydı.

Bunun üzerine Selmân hazretleri, matarasını rehin vererek o otu aldı, geldi. Yemeği bitirince arkadaşım dedi ki:

- Bize verdiği ni'mete kanâat ettiğimiz için Allahü teâlâyâ hamdederiz.

Selmân hazretleri buyurdu ki:

- Eğer kanâat etseydin, benim matara rehin olmazdı.”